ԱՐԱՐԱՏ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՌԱՓԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼԻՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի համար տարեկան 5 ֆր. և կամ 2 րբլ. ոս. Թղթդրմ. Ուրիշ ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգիլուած չէ, տարեկան բաժնորդագինն է 20 ֆր., վեցամսեայն 10 ֆրանգ և եռամսեայն 5 ֆրանգ։

Բաժնեգիները կանխիկ կը վճարուին և Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը ղրկելու փոստի ծախքը։

Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France)

Է ՏԱՐԻ ԹԻՒ 37

1891 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 23

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 11 (Հ. Տ.)

ՁՈՐՔԵՐԷ ԵԱՒՔԻ

Կը հրատարակուի Դ. և Շաբթ. օրեր

ՊԱՏՄԱԿԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւններն։ Պարտաւոր չէ վերադարձնել չհրատարակուած ձեռագիրներն։ Գանուցմներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։ Գանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ՀԱՑՏՈՑ ՀԱՅԲԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

==

ՆՊԱՏԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

(Քաղուած կանոնագրէն)

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատիլ վարչական բարենորոգումներ մտցնելու Թիւրքահայաստանի մէջ, հայ ժողովրդի տեղական պէտքերին համեմատ։ Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրատունք ստանալ ազատօրէն ինքզինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւնները որոնք այսօր հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին։

«Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ. կաշխատի ներքին այժ գոյացնել Ազգին մէջ իւր ազատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, դիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրութեամբ կաշխատին հայրենիքի ազատութեան գործին։

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եղող լրագիրներ, բայց զանազան լուրեր տալէ իրրեւ լրագիր, կը հաղորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուզէ հաղորդել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարաբնակ Հայերի դրութեան վրայ և կը ծառայէ Հայրենասիրական հոսանքը արծարծելու Հայերին մէջ։ (*)

Ծանօթ. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակիցի կամ թղթակցի ուզողները պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէին.

M. Portoukalian
(FRANCE) Marseille

(*) «Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը կը նպատակ Ամերիկա տպագրի հրատարակմանը։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Էջմիածնի դէպքերը եւ կաթողիկոսական խնդիրը. — Նամակ Թիւրքիայէն (Կ. Պոլիս). — Մի բողոք. — Նուիրատուութիւններ «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան». — Օրացոյց 1892 թուականի. — Թիւրքիաւեն լուրեր — Արտասահմանեն լուրեր. — Բանտարկութիւնը Ֆրանսայի մէջ. — Գանուցումներ. — Բանասիրական (Հայ Գիրքեր)։

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԴԷՊՔԵՐՆ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

(Շար. 36ղ թուհ.)

Բ

Որովհետեւ Սեղբակեան և Հակասեղբակեան կուսակցութիւններէն ի՛նչ ընդհարումէն յետոյ պատահեցաւ ռուս կառավարութեան այս բռնի միջամտութիւն և կաթողիկոսական Տեղապահը կը պատկանի Սեղբակեան կուսակցութեան, Հակասեղբակեանները կը յայտարարեն թէ Տեղապահ ու Սեղբակեան Սրբազանները մատնութիւններ արած և հրաւիրած են ռուս կառավարութեան միջամտութիւնը։ Այդ ամբաստանութիւն խիստ ծանր է և չենք կարող, առանց անհերքելի փաստեր ունենալու, հաւատալ և խորհուրդ, սակայն վատ չեն չորս եկեղեցիները և նրանց կողքին՝ արտաքինով բաւական կոկիկ դպրոցները։

Բալըն ունի առաջնորդական տեղապահ, որ նստում է քաղաքից 2 ½ ժամ հեռաւորութեան վրայ չինուած Քաղցրահայեաց Ս. Աստուածածին վանքում։

Առաջնորդական տեղապահները միշտ հաստատւում են Կ. Պոլսի պատրիարքարանից։ Այդ տեղապահները ամեն օր բազմում են խտարի մէջ և, ձեռակերպութեան համար լինի գոնէ, մի քանի բառերով մասնակցում են գատաստանական և քաղաքային տնօրինութեանց։

Սահմանադրական վարչութիւնները, «Դատաստանական Խորհուրդ» կոչուղ առեանը վաղուց է որ գաւառների մէջ դադարել է գոյութիւն ունենալուց և այդ էր պատճառը որ Բալըի առաջնորդական տեղապահը սահպուած էր ամէն առաւօտ վանքից քաղաք իջնել թէ՛ Խտարի ժողովին ներկայ լինելու և թէ՛ ազգային խնդիրների մասին կառավարութեան և Միւթէսարիֆ փաշայի հետ տեսնուելու համար։

1878 թուականին, Բալըի առաջնորդական տեղապահն էր հռչակաւոր Պօղոս վարդապետ Նաթանեանը (1)։

(1) Այս այն Պօղոս վարդապետն է որ իւր հրատարակած «Արտասուք Հայաստան» անուն տետրակների համար դատապարտուած լինելով, 2 տարի յառաջ ձերբակալուեցաւ Պաշգալէի մէջ Բաղտանի Յովհաննէս վ.ի մատնութեամբը և Կ. Պոլիս տարուելով բանտարկուեցաւ յետոյ աքսորուեցաւ Դամասկոս ուր վախճանեցաւ անցած տարի։ ԽՄԲ.

նալով բոլորովին թէ հայ եկեղեցու վարչական անդամների գործերը տեղւոյն կառավարութեան հետ կարգադրելու համար հայ ազգ մը կայ և հայ ազգային եկեղեցական իշխանութիւն մը որ հայ ժողովրդէն ծագում առնելով միայն կրնայ վաւերական լինել։ Հայ ժողովուրդը ամեն բան զոհած է իր եկեղեցու անկախութիւնը պահպանելու համար և այսօր, ժամանակի վերջերը, չկրնար անտարբերութեամբ տեսնել որ հայ եկեղեցու վարչական գործերն ոչ թէ հայ ժողովրդի վճռէն, այլ մի օտար եկեղեցու գլուխն եղող Ջարի քմահաճոյքէն կախում ունենան։ Միթէ նոյն իսկ Ջարին կրնայ կրօնական ժողովրդին այնքան օրթոտոքս յոյն ժողովուրդն ալ, իր ջերմ հայրենասիրութեամբ հանդերձ, միեւնոյն հակակրութիւնն ու զայրոյթը չէ արտայայտած, երբ մի օտար եկեղեցու գլուխն ուրիշ բան չէր պահանջեր իրենցմէ այլ միայն իր իրաւասութեան ենթարկելով միջամտել անոնց եկեղեցական և վարչական գործերին և այդ գնով կը խոստանար ազատել նաեւ իրենց հայրենիք որ Թիւրքերի արշաւանքներուն ոտնակոխ եղած կը քանդուէր. իսկ Յոյներ այդ միջամտութեան ա-

Պօղոս վարդապետը գաւառապետ և մանաւանդ Վանեցի լինելով, չատ լաւ գիտէր ժողովրդեան ցաւերը։ Զգայուն և ազատախօս մարդ էր նա, անկեղծ և ճշմարտասէր և դրա համար էլ բոլորը նրան ատում էին, բացի այն 46 գիւղացիներից որոնք բռնել էին Բալըի չուրջը։

Պօղոս վարդապետը փոքր ինչ չինել տալով վանքի սենեակները, դիւերտում էր այնտեղ. առաւօտ շուտով ձի հեծնելով՝ իջնում էր քաղաք, գնում խտարի ժողովին, յետոյ մտնելով թաղային գլխաւոր խորհրդարանում, նախագահում էր Սահմանադրական Կրօնական ժողովին, ճաշում էր սրա-նրա մօտ, այցելում էր ուսումնարաններին — չատ ուսումնասէր էր —, յետոյ մի քանի ազգային գործերը տնօրինում և չատ անգամ օրերով մնում էր քաղաքի առաջնորդարանում. մանաւանդ երբ պէտք էր երեսփոխանական կամ քաղաքական ժողով գումարել։

Ինչպէս Թիւրքահայերի իւրաքանչիւր գաւառական քաղաքի մէջ, Բալըի ժո-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՑ-ՔԻԻՐԴԵՐԸ

(Իրական պատմութիւնից)

«Կուշտան ի՞նչ գիտէ աւետ հալը...»
Թիւրքահայոց առած

Ա.

Սեւ ծովի Սամսոն նաւահանգստից Ամասիա, Թօքաթ, Սերաստիա և Քարբերդ հանդիպելով՝ տասնվեց օրից յետոյ կարելի է հասնել Թիւրքահայկական Բալու քաղաքը։

Մեծ Հայաստանի Զորրորդ Հայք կոչուղ նահանգի մի գաւառն է դա, որ հին ժամանակ Բալահովիտ էր կոչվում։

Մի ամեհի քաղաք է. խորտուբորդ, ելեւէջ փողոցներով տների մի կոյտ է դա, չինուած մի հովտի մէջ։ Եփրատ գետը Մշի դաշտից գալով ոռոգում է այդ գեղեցիկ հովիտը, որ զարդարուած է անտառանման պարտէզներով։ Այդ պարտէզներում միշտ քէֆի են նստում Բալըցիք և օղիի գաւաթների մօտ մոռանում են այն բոլորը, ինչ որ իրենցից քիչ հեռու և իրենց չուրջը պարբերաբար կատարվում է։

Բալըի մէջ հինգ հարիւր տնից աւելի հայ բնակիչներ կան և կազմում են միառանձին թաղ։ Տները խիստ անշուք են

ռալարկին պատճառով այն տասիճան դրգռուեցան որ կը յայտարարէին թէ պիտի նախընտրեն Թուրքին փամթոյը քան Պապին խոյրը (plutôt le turban que le tiare)։ Մինչ նոյն իսկ ինք ռուս կառավարութիւնն այսօր մինչեւ իսկ ծիծաղելի տասիճանի չափազանցութեան չհասցուներ այդ եկեղեցական ինքնավարութեան սկզբունքը, հրամայելով թէ առաջադասութեան տիճանները՝ օտար դասանութեան պատկանողներէ եղած նպատակներն չը պիտի կրնան ուղղակի յանձնուիլ, այլ Զարեւիչի նախագահութեան տակ կազմուած մի Սանաժողովի միջոցով բաշխուին ռուս ժողովրդին։ Հայի խընդիրը եկեղեցական խնդիր չէ և երբ ինք ռուս կառավարութիւնը հայի խնդրին մէջ անգամ իրաւունք չտար տարբեր եկեղեցու պատկանողներին ուղղակի միջամտելու, և այն ալ օրինաւ՝ ոչ թէ բռնադարձելու համար, ի՞նչ անուն պէտք է տալ եկեղեցական այս տասիճան ծիծաղելի խտրութիւն դնող մի կառավարութեան վարմունքին երբ ինք կ'ընէ մի տարբեր եկեղեցու վարչական գործերին բացարձակ միջամտել, անոնց եկեղեցական վարչական բարձրագոյն ժողովը եղող Սինոդին անգամները ըստ հաճոյս պաշտօնանկ անել, ազատել և անոնց տեղ ուրիշներ դնել տալ իր քմահաճոյքի համեմատ, կաթողիկոսական ընտրութեան մեծ ժամանակներն տարտակ տարածել այդ եկեղեցու բարձրագոյն պաշտօնավայրին մէջ՝ ընտրութեան մասին նախատէս ճնշում բանեցնելու համար, հայն։

Եթէ Սուքիաս և Ներսէս եպիսկոպոսներն յանցաւոր էին, անոնց դործը պէտք էր հայ ազգին ներկայացնել և ազգը կը վճռէր անոնց մասին. քիչ առներն պիտի ունենանք Աղգէն ընտրուած մի կաթողիկոս և անկէ առաջ ալ Համազգային Ընդհանուր Ժողով պիտի դատաստան էջմիածնին կաթողիկոսի ընտրութեան առթով. և սինոդական եպիսկոպոսներուն աքսորէն յառաջ ալ, կ. Պոլսի Պատրիարքը որ Թիւրքիոյ մէջ էջմիածնի ունեցած 41 թեմերուն Պատրիարքն է և նկելկիոի ու Աղթամարի կաթողիկոսութիւններուն ու Երուսաղէմի պատրիարքութեան վրայ ազդուիլն հսկող մի իշխանութիւն, նամակ գրած էր կաթողիկոսական Տեղապահ Երեմիա Սրբազանին և տեղեկութիւն խնդրած էր էջմիածնի մէջ եղած տարաձայնութիւններուն վրայ. հետեւապէս Երեմիա Սրբազանին միջոցներ չէին պակսեր այս կամ այն կերպով ազգի դատաստանն ենթարկել իրեն տարակարծիք եղող սինոդականներուն. Այդ թէեւ մենք չենք սիրեր հաւատալ թէ Երեմիա և Արխատակէս Սրբազաններուն հրաւէրով ռուս կառավարութիւնն իր կոզակներով եկած էջմիածինը պաշարած և հայ արքեպիսկոպոսներ բռնութեամբ ձերբակալելով՝ Հայ չգանուած տեղեր աքսորած է, սակայն չենք կարող նաեւ չհաստատելու որ եթէ կաթողիկոսական Տեղապահ Երեմիա Սրբազան կանակցական բան կրքի հասնելէն մղուելով այնչափ յառաջ դնացած չը լինէր և եթէ կարենար ուժի պատկառելի և ազդեցիկ դիրք ունենալ, ուժի չդիմահայեաց և հեռու ազգային տեսողութենէ լինէր, չպիտի թողուր որ դործերը այս տասիճանի հասնէին որով իր վարչական ապիկարութեան մի ապացոյց և օտարի միջամտութեան առիթ տուած եղաւ. Թէեւ Մակար Արքեպիսկոպոսն ալ կաթողիկոսական Տեղապահ եղած ժամանակը կը ցանկար իր կաթողիկոսացման, բայց նա կրցաւ այնչափ խելացի և զգոյշ վարուիլ որ դէմ այս տասիճան յառաջ չդնաց կուսակցական հալածանքին մէջ. իսկ Երեմիա Սրբազան իր ընտրելի յաջողցանելու համար այնպիսի ձախորդ

զգեստներն էլ բացառապէս կազմուած էին հարուստ ազատներից. միայն երեսփոխանական ժողովն էր որ ունէր իր մէջ գիւղերից երեսփոխաններ, որոնցից մեծ մասը անուշ, ազէտ և քնած քահանաներ էին, որ գալիս առեանում քնում էին։

Պօղոս վարդապետը չը լսապատուած էր մի միայն ազատներով, որոնք անում էին այն, ինչ որ կամենում էին. Պօղոս վարդապետը սկզբում չը գիտէր իսկ թէ ինչպիսի մեծ ոսոխների մէջ է եկել կռիւել իր տէրը։

Նա հետզհետէ լսում էր այդ ոսոխների մէջ և սարդերը, որոնք սարքել էին ոստայնը, գազազդուի ժպտում էին աւազնորդի միամտութեան վրայ...

Բ

Պատերազմի ամենատաք ժամանակներն էր, ամբողջ երկիրը հեծում էր սովի, նեղութեան և հարստահարութեան մէջ և քաղաքացիք հետզհետէ բազդատութիւն էին նոսակցութեան նիւթ ունենալու այս ինչ գիւղի դէպքերի պատմիլը, այն ինչի թալանուիլը և այլն։

Քաղաքի դրութիւնը առաջիմ լաւ էր. Թահիր, Մհմմէդ, Հաշիմ, Իսուֆ, Սաիտ և էն. բազմաթիւ կարաչիմիզ կոչուղ ցեղի աւազակ առճիկ բլգերը դեռ եւս հրապարակ չէին եկել։

Եւ հօրիզոնի վրայ մի դուժարեր ամպ էր երեւում։ Ցունիսի տաք օրերից մէկն էր. մի փոքրիկ քամի անգամ չէր երեւցնում ծառերի կատարները. փողոցները ամայի էին և շուկայի խանութները մեծ մասամբ կամ պառկած և կամ նստած՝ ննջում էին իրենց խանութների մէջ։

Հէնց այդ միջոցին էր որ քաղաք էր մտնում Պօղոս վարդապետը, արշաւանօք դէպի առաջնորդարան քշում ձին, անցնում քնից վեր թռած խանութների առջեւից և կանդ առնելով առաջնորդարանի դրան մօտ, չտպսով ցած թռնում ձիուց։ Իջնելով ձիուց, նա ըստասով ներս մտաւ և բակումը դէմ առ դէմ եկաւ Տէր Գաբրիա քահանային, որ փէշերը գունդ արած եռեւի վրայ, նստել էր պատի ստուերում, մէջքը պատին էր տուել և ննջում էր։

— Սրբազան... կիմացա նա վեր թռնելով։

Պօղոս վարդապետը ուշադրութիւն իսկ չը դարձրեց նրա չմոթուած դրութեան վրայ և գոչեց.

— Սենեակը բա՞ց է, Տէր Գաբ՛իա։

— Հրամանք ես, Հայր Սուրբ... կմկմցաց քահանան։

(Շարունակելի)

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆՑ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԷՆ

Կ. Պոլիս, 3/15 Հոկտ. 91

Նախորդիւ դրեցի պատրիարքական կոնդակի յառաջ բերած հակառակ արդիւնքը. ահա ուրիշ մի պատահար եւս. քիչ էր մնացեր որ անցեալ շաբթու աքսորի դնար Ալեքսանդրեան Գրիգորիա եպիսկոպոսը. թէ ինչո՞ւ։

Պատրիարքական կոնդակը դրկուած էր նաեւ Իսկիւտար ուր ինք քարոզիչ է, կարդացուելու համար. սակայն առաջ ինք հրաման առած էր մօտակայ թաղի եկեղեցին (Գալաթա-ճուպ) երթալ, թաղականի ընտրութեան նախագահելու համար։ Այդ, երբ վերադրեալ պատճառաւ նոյն օր կոնդակը չկարդացուեցաւ Իսկիւտարի եկեղեցւոյն մէջ, կառավարութիւնը խնայուս լրտեսներու միջոցաւ և արշեղ անմիջապէս աքսորել Գրիգորիա եպիսկոպոսը։ Կը մնար միայն Պատրիարքարանին բացատրութիւն պահանջել այս զանցառութեան համար և թիկնապահ մի Պատրիարքարան դրկուելու։ Բարեբաղդաբար Գեր. Ալեքսանճեան ժամանակին կ'իմանայ այս որոշման մասին և անմիջապէս Պատրիարքին կը վազէ, բարկացած խօսքերով կը բացատրէ ամեն ինչ, յարելով թէ ինչո՞ւ կոնդակ եղած ատեն ինձի Գալաթա-ճուպ կը դրկէք, ինչո՞ւ այս թշնամութիւնն ինձ ալ չկրնալով համբերել, ազդակի Բ. Դուռը կը դիմէ բացատրութիւն տալու, միեւնոյն ժամանակ թիկնապահն ալ Պատրիարքէն կըստանայ արդարացուցիչ բացատրութիւններ և այդու կը փրկուի եպիսկոպոսը։

Բարթողիմէոս եպիսկոպոս, ազատդայ Պատրիարքը, այս կիրակի քարոզից Եկեղեցին։ Ինչպէս որ իւր սովորութիւնն է, անվերջ բարեմասնութիւններ ըրաւ Հ. Աստուածոյ կենաց և հաստատեց պատրիարքական կոնդակին բովանդակութիւնը ըսելով. «Լաւ որ ի ձեզ՝ խաւար է», այսինքն այժմեայ անհատարմական գաղափարօք տագնապները խաւարամիտ են։ Եթէ, ցէր մի՛ պատահէ, Թուրքն Աշղիան կաթողիկոս լինի, պատրիարքական աթոռը Բարթողիմէոսին պիտի վիճակուի։

Աբիկ էֆէնտի Ոսկեհան, կը խնդրէ թէ, քանի անդամներէ ի վեր կը հարցաքննուի քաղաքավարօրէն։

ԱՐՄԷՆ

ՄԻ ԲՈՂՈՔ

Բուդապէշայում հրատարակուող մի լրագիր հայ թերթի դաւնուք անունով, ատանց իմ համաձայնութեան, իր թերթի մէջ սկսել է արտատպել իմ դրած անունով մի վէպը, որը սըպասած է եղել նախ Մշակում և ապա ազանձին դրքի մէջ իսկ։

Ինձ անպատուութիւն համարելով իմ գրուածքի ապտպրուիլը մի այնպիսի թերթում, որի դէմ ես խորին զզուանք միայն կարող եմ տածել, հրապարակապէս պահանջում եմ այդ թերթի խմբագրութիւնից, խնդրելով եթէ գաղարեցնել վէպի շարունակութեան տպագրութիւնը։

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆՑ

19 դեկտ., Ժընեվ

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան»

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» վարչութիւնը չորհակալութեամբ հրատարակութեան կուտայ ներս հասած հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

Փիլատէլֆիայէն «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» «Ժամանակ Միութիւն»էն 210 ֆր. և 65 սանթիմ։ Ո. քաղաքէն՝ Տեարք Գ. Ս. Կ. 35 ֆր., Մ. Ճ. Խ. 35 ֆր. և Ս. Գ. Զ. 25 ֆրանք. դումար 95 ֆր.։ Ոզրըրլէն Տ. Ճ. Ո. 35 ֆր. և 50 սանթիմ։ Փոսրըլէն Տ. Փիլը Գէորգեան 20 ֆր.։ Ժրնեվէն Մի ռուսահայ ուսանող 10 ֆ.։ Ձերմի Սիբիի «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան Օթեակ»էն՝ դրամատան տարբերութեան հաշուէ մը նուէր 6 ֆր. և Տ. Երեմիա Զանդալեանի միջոցով պրօսանքի մը մէջ հաւաքուած 5 ֆրանք։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՕՐԱՑՈՒՅՑ

1892

Նահանջ թուականին

Սեփականութիւն

Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցին Հայոց

Կ. ՊՕԼԻՍ

Տպագր. Պազմաւէպեան

ՅԳԻՄՆ ՎԱՃԱՌՈՒԹՅՈՒՆ

Ս. Պօղոսեան եւ Ընկ. 15 հատ.

ՅԱՅՏՆԻ ԴԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ

Ամենը։ Պօղոսեան, Ս. Պօղոսեան Ա. Պօղոսեան Ա. Պօղոսեան Ա

է որ միեւնոյն յանցանքի համար կը դատուիմ։ Երբ դատաւորները տուին ծանր վճիռը, չնորհակալութեամբ ընդունեց և ուրախ զուարթ յայտնեց թէ ակէ ետք բաղդատապէս երջանիկ պիտի կրնայ լինել, լաւ սնունդ պիտի ունենայ և աքսորի գաղթավայրն ալ պիտի կրնայ աքսորուիլ են. են.։ Փարիզի դատաւորներն իսկ գիտեն թէ ամեն տարի ձմեռի սկիզբները թափառաշրջիկներէն չատերը ոեւէ մէկ թեթեւ յանցանք կանեն, որպէս զի ձմեռուան երթան ուր թեթեւ աշխատութեամբ քիչ մ'ալ դրամ կը շահին և մինչեւ որ գարնանային մեղմ սիւդերը փչեն, իրենց բանտարկութեան պայմանաժամն ալ կը լրանայ և փողոցներ կրնան երթալ։ Ինչպէս կը տեսնէք, այդ տահակները իրենց ձմեռուան և աճմեռուան զատ զատ տուներ ունին։ Զորս տարուան բանտարկութեան դատապարտուած մի տահակ զուարթութեամբ կասէր իր փաստաբանին. «Այստեղ աւելի երջանիկ են մարդիկ քան թէ այն տուները ուր անճարակ գործաւորներ մէկ մէկի քով դիզուած կաշխատին. այստեղ մինչեւ իսկ մարդասէր անձեր կուգան մեզ այցելել, մեր ձանձրոյթ փարատելու համար. մեզ հետ է բոլոր ղղայուն անձերի գութն»։

Քաղաքակրթութեան դէմ հեգնութիւն մ'ալ չէ՞ հետեւեալը։ Պր. Մէյ Ֆրանսացին մարդասիրաբար գաղթավայր մը հիմնած էր, դատապարտուած տղայներ այնտեղ բնակեցնելով կրթելու և չափահաս անելու համար։ Մի օր գիւղացի մը իրեն դիմեց խնդրելով որ իր վեց զաւակներէն մին այդ գաղթավայրին մէջ առնու, և կապահովցնէր թէ տղան շատ աշխատասէր և բարեկիրթ է, միայն ինք այլ եւս չկրնար սնուցանել և կրթութիւնը առաջ տանել։ Գիւղացուն խնդիրը չընդունուեցաւ, ի գաղթավայրին կանոնագիրը միայն դատապարտուածները կընդունէր։ «Ափսեմն, ըսաւ խեղճ գիւղացին, պէտք է որ զաւակս գողութիւն մ'ասնէ, ձեր քով ընդունուիլ կարենալու համար»։

Ինչ որ է, քաղաքակրթութիւնը այնպիսի ոստում մ'արած է այս մասին որ եթէ առաջ բանտերը տանջանարան մ'էին, այժմ ալ դուրսի աշխարհը բաղդատմամբ բանտին մի տանջանքան է եղած շատ պարկեշտ անձերի համար։ Ուրեմն պէտք կայ քայլ մը եւս դալու։ «Կեցած ղղայնիկութիւն մը մեզ մոլորցուցած է, կըսեն այժմ շատ մը ընկերաբաններ. իրաւ է որ եթէ երթալ մէկը և առաջարկէ որ բանտարկեալներին միայն սեւ հաց, զուտ ջուր և յարդէ խշտեակ մը տրուի, շատերի խղճմտանքը պիտի դրդռուի, ի՞նչ քաղաքակրթութիւն է պիտի ասեն այդպիսի ղրկումի մը համար և տակաւին այդ կերպով ապրելէն իսկ զուրկ են բազմութիւն աշխատաւորներ որոնք մարդկային ընկերութեան ծառայութիւններ կը մատուցանեն իրենց պարկեշտ աշխատութեամբ։»

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԳԻՐՔԵՐԻ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Արմենիայի խմբագրատունն իր մօտ ծախու գտնուած գիրքերէն մի վիճակահանութիւն կազմած է որի ամեն թիւերն ալ կը շահին որովհետեւ 1000 տոմսակ է և վիճակահանութեան դրուած են 1000 օրինակ ընտիր գիրքեր, տետրակներ և պատկերներ զանազան գիներով (Ալիշանի, Բաֆֆիի, Շերենցի, Միանսարեանցի, Գամառ-Քաթիպայի գործերը, Փորթուգալեան հրատարակութիւններ և այլն, ամբողջը 55 տեսակ, 100 ֆրանգնոցէն մինչեւ 15 սանթիմոց)։

Վիճակահանութիւնը անպատճառ պիտի կատարուի 1892 ապրիլ 19/1 մայիսի կիրակի օրը, Մարսէյլ, Արմենիա լրագրի խմբագրատան մէջ։ Նոյն օր իրաքանչիւր թուի շահածը՝ պիտի հրատարակուի իսկոյն Արմենիայի մէջ։

Ուզողը ազատ է իր շահած գրքի փոխարէն ստանալ մի ուրիշ գիրք որ մեր խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուի միեւնոյն գնով. իսկ եթէ իր ուզած գիրքը աւելի մեծ արժէք ունենայ, տարբերութիւնը վճարելով կընայ ստանալ։ Օրինակ. եթէ մէկը շահած է Բաֆֆիի Ղարաբաղի Ատղազգեստը որի գինն է 4 ֆր. 20 սնթմ., բայց ինք կուզէ ունենալ Բաֆֆիի Դահիք Բիկը որի գինն է 10 ֆրանք, տարբերութիւնն՝ այսինքն 5 ֆր. 80 սանթիմ միայն վճարելով կընայ ստանալ Դահիք Բիկը Ղարաբաղի Ատղազգեստին փոխանակ։

Իւրաքանչիւր տոմսակի գինն է ՄԷԿ(1) ՖՐԱՆԳ։ Կը ծախուի Մարսէյլ, Արմենիայի խմբագրատան մէջ։ Մարսէյլէն դուրս ալ կը ղրկուի միեւնոյն գնով, ղրկելու փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով. միայն թէ եթէ 10 հատէն պակաս տոմսակ ուզուի, իրեւ տպագրուած բան (imprimés) բաց կը ղրկուի փոստով. իսկ 10 հատ կամ աւելի ուզուած ժամանակ, տպագրուած նամակով կը ղրկուի։

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն, իրենց առջեւ նշանակուած գիներով և փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով։

Աւժէքը կանխիկ վճարուած՝ գիրք չղրկուիր։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Ա. ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՁՆՈՒՀԻ ՄԸ (Սպառած)։
Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՑԻ »
Գ. ՕԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱՑԷԼԻ »
Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՑ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՆ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍՏԱՄԲԱՊԵՏԱՑ (Պուլղար ազգին իր ազատութիւն ձեռք բերելու համար մէկ դարէ ի վեր արած չանքերի խիստ հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է։) (1 ֆր. 10 սնթմ.) 1 ֆր. 50 սնթմ.
Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ.—(Հայաստանցիներուն պանդխտութեան տխուր հետեւանքներէն մէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով։)
Գին (90 սնթմ.) 1 ֆրանգ 20 սնթմ.
Զ. ԳԱՄԱՌ ՔԱԹԻՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենաձեւ առարտեւրուց (Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ազատաշունչ ընտիր ոտանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետրակով հրատարակուած են)։ 50 հատը 2 ֆր. և 50 սանթիմ, հատը (5 սնթմ.) 10 սանթիմ։
Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԷՆՔԸ ՏԱՃԿԱՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ. (Սպառած)
Ը. ԹԻՒՐՔԻԱՒ ՀԱՑԵՐՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱՑԻՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ։ Թիւրքահայաստանի մէջ բնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչներու թուին բաղդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը։) Գին 50 սանթիմ (35 սանթիմ)։
Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և միեւնոյն ժամանակ չատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ. Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են Յուշարարի մէջ որ ութ-ծալ դիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ)։ (1 ֆրանք)։ 1 ֆր. 40 սանթիմ
Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլկարիայի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ի՛նչպիսի մեղսներու դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար)։ (15 սնթիմ) ,20 սնթմ.
ԺԱ. ԹՈՄԱՍ ՌՈՅԱՐԻՍ (Ճունաստանի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Ճոյներն ի՛նչպիսի միջոցներու դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար), (0,15սանթիմ) ,20 սանթիմ։

ԺԲ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆԱՄՈՅՇՆԵՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ
ԴՐԱԾ ՕՏԱՆԱՒՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրենասիրական ոտանաւորներէ մի քանին ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իրեւ նմոյշներ զանազան քաղաքներէ մէջ և զանազան տպաւորութիւնների տակ իրերրեմն գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չը լինելով կորսուած են այժմ։ Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իրրեւ նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պոլիս տպագրուած ազգային երգարաններին մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւնն վաղուց արդէն արգիլուած է, և Ասիա և Արմենիա լրագ իրներին մէջ։ Նմոյշներէ մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տրուած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորները ի՛նչ տպաւորութիւնների տակ ներշնչուելով գրուած են։ Գին (10 սանթիմ) 15 սանթիմ։

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերն վրայ մանաւոր զեղչ կը լինի Պարսկաստանի Հայերին համար որոնց կը ղրկուի փոստի ծախքը ինչ որ նշանակուած գիներուն վրայ։

ՕՐԱՑՈՅՑ
1892
ՆԱՀԱՆՋ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Սեփականութիւն Ս. Փրկչի Ազգային Հիւանդանոցին Հայոց

Տպագր. Պաղտատլեան և Կ. Պօլիս

Կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունը, 25 սանթիմ Մարսէյլի մէջ, 30 սանթիմ Մարսէյլէն դուրս, ղրկելու փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով։

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին, ի միջի այլոց, և հետեւեալ գիրքերն որոց գիներն նշանակուած են, ղրկելու փոստի ծախքն ալ միասին հաշուելով։

Էլիզէ Ռէքլիւ— Ռուսական Հայաստան կամ Արաքսի աւազանը, Ուրմիա լիճ և Առաջաւոր Ասիա։ Թարգմանեց Մ իաբան։ Վաղարշապատ 1891։
Գին 1 ֆրանք

Բաջուճի Հ. Մ. — Աչխարհագրութիւն հին և նոր Հայաստանեայց
2 ֆրանք 50 սանթիմ

Աբել Արքեպիսկոպոս Մխիթարեանց— Պատմութիւն ժողովոյ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հանդերձ կանոնագրութեամբք։ Վաղարշապատ 1874։
,70 սանթիմ

Եզնիկ քահանայ Երզնկեանց—Դասագիրք հայկական ձայնագրութեան Հայոց դպրոցների համար։ Բ տպագրութիւն։ 2 ֆրանք 10 սանթիմ։

Վ. Փափազեանց—Խաթ-Մարա (Հայ բոշաների կեանքից) ,55 սանթիմ

Վ. Փափազեանց — Ձգնաւոր Եղօ (Թիւրքահայերի կեանքից) ,35 սնթմ։

Շիրվանզատե — Դօրթակատարի յիշատակարանից (մի պատկեր վաճառականական կեանքից) և Երգեհ Նաթագործարանում (Բագուի մշակների կեանքից) 1 ֆրանք։

Վարդուկեան— Գայլայիկ (Գրաբար ոտանաւորներ՝ արարչագործութեան հրաշալիքներին վրայ) ,75 սնթմ.

Գաբրիել Եպ. Այվազեան—Աբեղն ու մոլորակները (Լուսաբան կենցաղագուտ գիտելեաց) ,35 սանթիմ։

ՏԻԱՐ Ա. Մ. ՔՋԻՇԿԵԱՆՑ
ՅԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐ
Մարսիլիա, Պօլօ փողոց, թիւ 18
A. M. Pejischkiantz
rue Beauvau 18. Marseille

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.
ՄԱՐՍԷՅԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, et Papeterie
Allées de Meilhan, 44.